

Značaj ptica grabljivica u lovu i održivom gospodarenju

Temraz, Danijela

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Veterinary Medicine / Sveučilište u Zagrebu, Veterinarski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:178:831579>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-09**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Veterinary Medicine -
Repository of PHD, master's thesis](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
VETERINARSKI FAKULTET

SVEUČILIŠNI INTEGRIRANI PRIJEDIPLOMSKI I DIPLOMSKI
STUDIJ *VETERINARSKA MEDICINA*

DIPLOMSKI RAD

Danijela Temraz

Značaj ptica grabljivica u lovu i održivom gospodarenju

Zagreb, 2024.

Danijela Temraz

Zavod za lovstvo i divlje životinje

Predstojnik zavoda: prof. dr. sc. Alen Slavica

Mentor: prof. dr. sc. Alen Slavica

Članovi Povjerenstva za obranu diplomskog rada:

1. prof. dr. sc. Zdravko Janicki
2. izv. prof. dr. sc. Magda Sindičić
3. prof. dr. sc. Alen Slavica
4. prof. dr. sc. Dean Konjević (zamjena)

Rad sadržava 27 stranica, 30 slika, 11 literaturnih navoda.

ZAHVALA

Zahvaljujem svojem mentoru prof.dr.sc. Alenu Slavici na iznimnoj angažiranosti, savjetima i stručnom vodstvu tijekom pisanja ovog diplomskog rada. Svojim pozitivnim stavom i veselim pristupom ste mi maksimalno uljepšali završetak studija.

Zahvaljujući profesoru imala sam priliku upoznati predsjednika Hrvatskog sokolarskog kluba, dr.sc. Viktora Šegrta koji mi je neizmerno puno pomogao s pisanim materijalima i fotografijama. Dragi Viktoro, hvala Vam što ste mi iz prve ruke prikazali ptice grabljivice i što ste nesebično dijelili svoje znanje. Bila mi je iznimna čast slušati Vaše predavanje o putu hrvatskog sokolarstva od ilegale do UNESCO-ve liste nematerijalne svjetske kulturne baštine čovječanstva. Očarana sam s Vašom ljubavi prema pticama grabljivicama.

Također sam imala priliku posjetiti Sokolarski centar Šibenik gdje sam poslušala edukativno predavanje gospodina Emilia Mengušića koji me oduševio svojim znanjem koje prenosi na vrlo zanimljiv način.

Nadalje, želim se zahvaliti svim svojim kolegama i kolegicama s kojima sam prolazila uspone i padove tijekom studija, a stekla sam i prijatelje za cijeli život.

Hvala i svim djelatnicima fakulteta koji su mi pomogli kroz studij i omogućili da se usavršavam u raznim područjima.

Najveća zahvala ide mojoj obitelji, osobito roditeljima, bratu i ujni koji me uvijek podržavaju i podižu kada mi je teško. Hvala vam što podupirete sve moje želje i što mi pomažete sa svojim savjetima. Osigurali ste mi savršene uvjete za školovanje i omogućili sve što mi je bilo potrebno. Bez vaše pomoći ne bih ostvarila niti pola svojih postignuća i svi ste vi moji uzori u životu.

Za kraj, zahvaljujem se svojem dečku koji mi je dao ideju za ovaj diplomski rad i koji ne samo da podržava moje interese nego se i aktivno uključuje u njih i dijeli moje veselje oko istraživanja novih područja.

POPIS PRILOGA

Slika 1. Emilijo Menđušić, prvi profesionalni sokolar u Republici Hrvatskoj

Slika 2. Sjeverni ili islandski sokol (lat. *Falco rusticolus*) iz skupine dugokrilnih ptica koje odlikuju duga ušiljena krila i srednje dugačak rep

Slika 3. Kobac ptičar (lat. *Accipiter nisus*) iz skupine kratkokrilnih ptica koje odlikuju kraća, zaobljena krila i dugačak rep

Slika 4. Crvenorepi škanjac (lat. *Buteo jamaicensis*) iz skupine širokokrilnih ptica koje odlikuju duga, zaobljena i široka krila te kratak rep

Slika 5. Jastreb (lat. *Accipiter gentilis*)

Slika 6. Harisov jastreb (lat. *Parabuteo unicinctus*)

Slika 7. Suri orao (lat. *Aquila chrysaetos*)

Slika 8. Sivi sokol (lat. *Falco peregrinus*)

Slika 9. Sokolarenje na prepelice pućpure s mužjakom jastreba i njemačkom kratkodlakom ptičarkom

Slika 10. Sokolarenje na zeca sa ženkom jastreba uz pomoć špringer španijela i koker španijela

Slika 11. Ženka harisovog jastreba nakon uspješnog lova na zeca, vlasništvo sokolara Harija Heraka

Slika 12. Sokolarenje na čaglja u Slavoniji, sokolar Hari Herak

Slika 13. Sokolar Hari Herak na sokolarskom susretu u Beltincima u Sloveniji s tri uhvaćene lisice s tri različita sura orla u jedno prijepodne

Slika 14. Sokolarenje na fazane sa sivim sokolom, sokolar Hari Herak

Slika 15. Digitalna vaga

Slika 16. Tradicionalne vezice

Slika 17. Prvi dio alymera ili lovnih vezica koji je trajno pričvršćen za nogu ptice

Slika 18. Kožna vezica koja se izvlači iz metalnoga kruga te ptica nesmetano leti i lovi

Slika 19. Vrtilice

Slika 20. Uzice s čvorovima

Slika 21. Kapice za sokolarenje

Slika 22. Prijamnik

Slika 23. Odašiljač

Slika 24. Sokolarska rukavica

Slika 25. Vabilo od krila fazana

Slika 26. Lov s ruke sa jastrebom i psom ptičarom

Slika 27. Ptica radi male koncentrične krugove iznad psa i sokolara dok čeka podizanje divljači

Slika 28. Ženka jastreba kokošara čeka podizanje divljači koja se skriva u grmlju

Slika 29. Pitoma vretica bijele boje lakše je uočljiva sokolaru i ptici

Slika 30. Hari Herak sa svojom sovom Veronikom tijekom provođenja biološke zaštite turističkih objekata u Poreču

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA.....	2
2.1. Povijest hrvatskog sokolarstva	2
2.2. Odabir ptice za sokolarenje	4
2.3. Najčešće vrste kojima se sokolari u Hrvatskoj	6
2.3.1. Sokolarenje s jastrebom (lat. <i>Accipiter gentilis</i>).....	7
2.3.2. Sokolarenje s harisovim jastrebom (lat. <i>Parabuteo unicinctus</i>).....	8
2.3.3. Sokolarenje sa surim orlom (lat. <i>Aquila chrysaetos</i>)	9
2.3.4. Sokolarenje sa sivim sokolom (lat. <i>Falco peregrinus</i>)	10
2.4. Sokolarska oprema	11
2.4.1. Oprema za sokolarsku pticu	11
2.4.2. Oprema za sokolara.....	15
2.4.3. Oprema za trening	16
2.5. Načini lova u sokolarstvu	17
2.5.1. Lov s ruke.....	17
2.5.2. Lov iz zraka.....	18
2.5.3. Lov sa stabla (slijeđenje).....	19
2.5.4. Lov iz automobila.....	19
2.5.5. Lov pomoću afričkog tvora ili pitome vretice (lat. <i>Mustela putorius furo</i>)	20
2.6. Primjena biološke zaštite pticama grabljivicama	21
3. ZAKLJUČCI.....	23
4. LITERATURA	24
5. SAŽETAK	25
6. SUMMARY.....	26
7. ŽIVOTOPIS.....	27

1. UVOD

Sokolarstvo je način lova s treniranim pticama grabljivicama kojeg su ljudi počeli koristiti u davnoj prošlosti. Dok se nekada ovaj način lova koristio prvenstveno za priskrbivanje hrane, danas je sokolarstvo vještina s vrlo visokom etikom, u potpunosti zakonski regulirana te priznata od UNESCO-a kao kulturna baština.

Ovaj diplomski rad ima za cilj dati pregled najvažnijih vrsta ptica grabljivica koje se u Hrvatskoj koriste u sokolarenju, vrste i način lova, potrebnu opremu te mogućnost korištenja sokolarskih ptica u gospodarske svrhe. Osim za lov, ptice grabljivice danas se koriste i za uklanjanje neželjenih ptičjih vrsta u blizini aerodroma, poljoprivrednih kultura, pojedinih naselja ili objekata posebne namjene, kao što su npr. odlagališta otpada.

Hrvatsko sokolarstvo upisano je na listu svjetske nematerijalne baštine i kao takvo zauzima važno mjesto u očuvanju tradicijskih metoda lova te očuvanja prirode i bioraznolikosti. (MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA, 2021.)

2. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

2.1. Povijest hrvatskog sokolarstva

Sokolarstvo je tradicionalni način lova na prirodnu divljač u prirodnom okruženju (ŠEGRT, 2022.). Sokolarstvo su na prostore Hrvatske donijeli Iliri, proširili Kelti, a zatim se prenosilo između svih slojeva društva od seljaka pa do visokog plemstva.

Za vrijeme Jugoslavije, sokolarstvo je bilo zabranjeno te su ga prakticirali samo pojedinci u inozemstvu. Međutim, sokolarska tradicija se ipak nastavila u tajnosti te su pojedini sokolari nastavili njegovati ovo umijeće. Jedan od rijetkih sokolara kojima je to pošlo za rukom bio je Hari Herak iz Istre. Herakove fotografije kao i brojni drugi dokazi očuvanja sokolarske baštine u periodu od 1994. do 2019. godine bili su vrlo važni za dokazivanje neprekinute tradicije sokolarstva. Ovi vrijedni dokazi su u konačnosti omogućili postavljanje sokolarstva na UNESCO-vu listu Nematerijalne svjetske baštine čovječanstva 14.12.2021. godine.

Nakon raspada Jugoslavije, sokolarstvo je kao način lova uključeno u prvi doneseni hrvatski Zakon o lovu 1994. godine (NN, 10/1994). U tadašnjoj verziji Zakona bio je dopušten lov divljači sa posebno školovanim pticama grabljivicama uz dopuštenje Ministarstva graditeljstva i zaštite okoliša te ovlaštenika prava lova. Danas se u lovu smiju koristiti trenirane sokolarske ptice koje su zakonito stečene na području Europske unije ili su uvezene iz trećih zemalja u skladu s propisima iz područja zaštite prirode (NN, 47/2019). Također, za lov sokolarskim pticama potrebno je imati važeću lovačku dozvolu te sokolarsku iskaznicu i prethodno pisano dopuštenje lovoovlaštenika. Sokolarsku iskaznicu izdaje Ministarstvo poljoprivrede nakon uspješno položenog sokolarskog ispita.

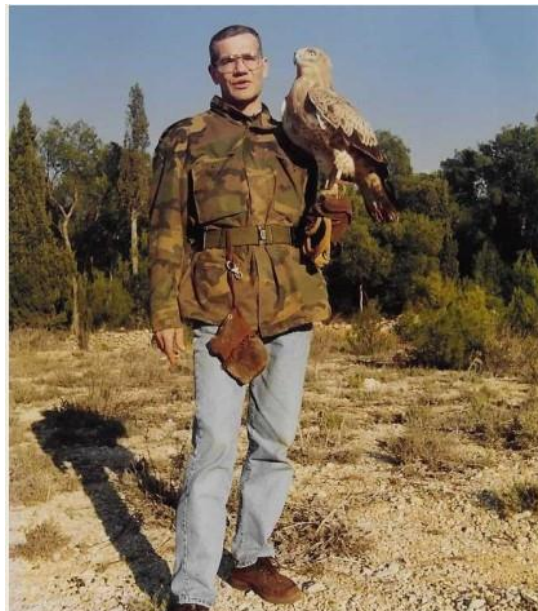
Za školovanje prvih sokolara i oživljavanje sokolarstva u Hrvatskoj najviše je zaslužan gospodin Emilio Menđušić, prvi hrvatski profesionalni sokolar (Slika 1). Menđušić je otvorio prvi Sokolarski centar u Hrvatskoj 1995. godine te je osnovao prvu aktivnu sokolarsku udrugu „Sokolarski centar Šibenik“. Menđušić je svoje sokolarsko znanje stekao u Velikoj Britaniji te je suradnja s britanskim sokolarima znatno doprinijela razvoju sokolarstva u Hrvatskoj uvođenjem profesionalne sokolarske opreme i sokolarskih ptica iz umjetnog uzgoja. Tako su prvi puta uvezene i harisovi jastrebi koji su pomogli u promociji hrvatskog sokolarstva i važnosti ptica grabljivica u prirodi. U sokolarskom centru u Šibeniku osnovana je i prva služba specijalizirana za rehabilitaciju ozlijeđenih ptica grabljivica.

Nadalje, za uvođenje sokolara među lovce posebno su zaslužni sokolar Hari Herak i dr.sc.Viktor Šegrt. Herak je omogućio sokolarske lovove u lovištu Zelendvor što je približilo ovaj tradicionalan način lova drugim lovcima. Šegrt je objavio prvi znanstveni članak u časopisu "Wildlife Biology" na temu utjecaja sokolarstva na divljač što je uvelike pomoglo da se znanstvenim argumentima dokaže da je sokolarenje okolišno prihvatljivo i da nema negativan utjecaj na divljač. Šegrt je objavio i prvi priručnik „Osnove sokolarenja“ 2006. godine, a 2021. je izdao i prvi DVD pod istim nazivom koji pokriva veliko govorno područje susjednih zemalja.

U promociji sokolarstva doprinio je i lovac te snimatelj lova Igor Ilić koji je svojim velikim lovačkim ugledom, snimkama i fotografijama pomogao pri ulasku hrvatskih sokolara među lovce i lovačke udruge.

Ulaskom Hrvatske u Europsku Uniju olakšan je dolazak stranih sokolara i njihovih ptica na sokolarske susrete kao i odlazak hrvatskih sokolara u druge europske zemlje.

14.12.2021. godine hrvatsko je sokolarstvo zahvaljujući upornosti i velikom trudu hrvatskih sokolara uvršteno na UNESCO-vu prestižnu listu Nematerijalne kulturne baštine čovječanstva (ŠEGRT, 2022.). Glavni nositelj prijave bio je Hrvatski sokolarski klub osnovan 2007. godine u Karlovcu koji ujedno okuplja nositelje ovoga umijeća u Hrvatskoj te je član Međunarodne organizacije za sokolarenje i zaštitu ptica grabljivica (IAF) s kojom priprema nacionalne i međunarodne susrete sokolara tijekom kojih se izmjenjuju iskustva i znanja o sokolarenju, ali i prenose znanja i vještine te educiraju mlađe generacije.

Slika 1. Emilijo Menđušić, prvi profesionalni sokolar u Republici Hrvatskoj. Izvor (ŠEGRT, 2022.)

2.2. Odabir ptice za sokolarenje

Na temelju morfologije sokolarske ptice se dijele u tri osnovne skupine: A) dugokrilne ptice (Slika 2), B) kratkokrilne ptice (Slika 3) i C) širokokrilne ptice (Slika 4). Za uspješno sokolarenje odabir ptice je iznimno važan te je potrebno pripaziti na nekoliko važnih činjenica, a to su teren, vrsta divljači koja se na njemu nalazi te iskustvo sokolara.

Idealan teren je potpuno otvoren i ravničarski s malo fizičkih i vizualnih prepreka te se na njemu može uspješno sokolariti sa svim vrstama ptica grabljivica koje se koriste u sokolarstvu.

Poluotvoreni tereni na kojima se izmjenjuju livade sa šumama i šikarama prirodno su stanište kratkokrilnih ptica poput jastreba i kobca, a uspješno se može sokolariti i sa harrisovim jastrebima, orlovima i crvenorepim škanjcima. Sokolovi, s druge strane, neće biti potpuno uspješni na takvom terenu jer će većina lovine na vrijeme pronaći sklonište.

Kratkokrilne i širokokrilne ptice odlično se snalaze i u planinskim i brdskim područjima obraslim šumom. Ista takva područja koja nisu obrasla šumom, kao što je dio Like (Lapac, Srb), pogodna su za sve tri skupine sokolarskih ptica. Na takvim terenima sokolar se nalazi na povišenom mjestu bez vizualnih prepreka te se stvara prilika za gledanje lova na velikoj udaljenosti. Također, većina grabljivica tada idealno koristi zračne struje koje rezultiraju kruženjem ptica i lovom iz zraka.

Sljedeći važan čimbenik je vrsta i količina lovine na terenu. Naime, ukoliko je teren konfiguracijom idealan za let i lov sokolom, ali nema dovoljno pernate divljači poput fazana i jarebica, nema smisla nabavljati sokola. Drugi primjer je nedostatak zečeva i kunića zbog čega otpada mogućnost lova surim orlom jer ptica neće niti imati priliku za lovom.

Kod odabira ptice vrlo je važno znanje i iskustvo pojedinca te se neke vrste ptica kao što su sivi sokol, jastreb kokošar, kobac ptičar i suri orao nikako ne preporučuju početnicima. Za početnike su idealne vrste iz skupine širokokrilnih ptica i to prvenstveno harisov jastreb, škanjac mišar i crvenorepi škanjac. Navedene ptice su dovoljno velike da im početnik svojim propustima te nižom letnom težinom ne ugrozi život te su ujedno sve bolji lovci iz sezone u sezonu.

Sokolarenje kao način lova je mnogo manje uspješan nego lov puškom i stoga su sokolari prvenstveno ljubitelji ptica grabljivica, krajolika pa i same lovine prema kojoj se treba odnositi lovno-etičkim načelima (ŠEGRT, 2006.).

Slika 2. Sjeverni ili islandski sokol (lat. *Falco rusticolus*) iz skupine dugokrilnih ptica koje odlikuju duga ušiljena krila i srednje dugačak rep.

Izvor:

commons.wikimedia.org/wiki/File:Falco_rusticolus

Slika 3. Kobac ptičar (lat. *Accipiter nisus*) iz skupine kratkokrilnih ptica koje odlikuju kraća, zaobljena krila i dugačak rep. Izvor (CRANE, 2014.)

Slika 4. Crvenorepi škanjac (lat. *Buteo jamaicensis*) iz skupine širokokrilnih ptica koje odlikuju duga, zaobljena i široka krila te kratak rep. Izvor: <https://www.inaturalist.org/photos/236676280>

2.3. Najčešće vrste kojima se sokolari u Hrvatskoj

Nekoliko je vrsta sokolarskih ptica koje se najčešće koriste za sokolarenje u Republici Hrvatskoj. Potrebno je napomenuti da sve sokolarske ptice koje se smiju koristiti za sokolarenje dolaze iz domestificiranog selektivnog uzgoja, ne smiju se uzimati iz prirode te ih ozbiljni uzgajivači sparuju na osnovu njihovih lovnih karakteristika koje prije uzgoja moraju pokazati u sokolarskom lovu. U protivnom, kao i kod drugih vrsta koje imaju bilo koju radnu namjenu, kvalitetne jedinke sokolarskih ptica ne mogu se dobiti ako im roditelji ne prenesu svoj genetski potencijal koji je testiran u sokolarskom lovu. Uz to, za uspješan sokolarski lov s jastrebom svakako je potrebno imati dobrog lovačkog psa, ptičara ili šunjkavca, za pronalaženje divljači (usmeno priopćenje, Viktor Šegrt).

Najčešće sokolarske ptice koje se mogu vidjeti i na sokolarskim susretima su redom: jastreb (lat. *Accipiter gentilis*, Slika 5), harisov jastreb (lat. *Parabuteo unicinctus*, Slika 6), suri orao (lat. *Aquila chrysaetos*, Slika 7) i sivi sokol (lat. *Falco peregrinus*, Slika 8).

Slika 5. Jastreb (lat. *Accipiter gentilis*).
Izvor: <https://www.inaturalist.org/photos/617736>

Slika 6. Harisov jastreb (lat. *Parabuteo unicinctus*), vlastita fotografija snimljena u Sokolarskom centru Šibenik.

Slika 7. Suri orao (lat. *Aquila chrysaetos*).
Izvor: <https://www.ptice.info/teme/13/>

Slika 8. Sivi sokol (lat. *Falco peregrinus*), vlastita fotografija snimljena u Sokolarskom centru Šibenik.

2.3.1. Sokolarenje s jastreboom (lat. *Accipiter gentilis*)

Od navedenih ptica jastreb predstavlja vrstu koja je u najvećem broju zastupljena među sokolarima u Hrvatskoj. Jastreb je svestrani lovac te se s mužjacima love sve vrste sitne pernate divljači (Slika 9), a sa ženka koje su veće, uspješno se love i zečevi (Slika 10).

Jastreb je najveći pripadnik porodice kratkokrilnih ptica (rod *Accipiter*) kojima je životni prostor u slobodnoj prirodi šuma i šumski kompleksi ispresijecani sa šumarcima. Ptice iz ove porodice posjeduju kratka i zaobljena krila kojima lako manevriraju kroz krošnje stabala, kao i dugačak rep za brže okretanje u zraku i niskom raslinju (ŠEGRT, 2006.).

Jastrebovi su izrazito lovne ptice koje napadaju i hvataju daleko veći plijen od svoje veličine. S obzirom na to da su vrlo agresivni, ne preporučuju se početnicima čije neiskustvo ponekad kažnjavaju napadom i obrušavanjem (ŠEGRT, 2006.).

Slika 9. Sokolarenje na prepelice pućpure s mužjakom jastreba i njemačkom kratkodlakom ptičarkom. (Foto: Viktor Šegrt)

Slika 10. Sokolarenje na zeca sa ženkom jastreba uz pomoć špringer španijela i koker španijela. (Foto: Viktor Šegrt)

2.3.2. Sokolarenje s harisovim jastrebom (lat. *Parabuteo unicinctus*)

Harisov jastreb druga je najčešća vrsta sokolarske ptice koja se koristi za sokolarski lov u Hrvatskoj. Vrlo je svestrana i lako prihvaća sokolara kao dio jata s obzirom na to da je jedina vrsta ptice grabljivice koja i u prirodi živi u jatima. Uz to, sokolar može istovremeno loviti sa dva ili više harisova jastreba gdje se može vidjeti njihova suradnja i organizacija tijekom lova (ŠEGRT, 2006.).

S obzirom na to da se lako obučava za sokolarenje, mnogi sokolari ne znaju pronaći dobru razliku između njihove letne i lovne težine te je u Hrvatskoj manji broj sokolara koji izvlače puni potencijal ove vrhunske sokolarske ptice. Bez obzira na to, harisov jastreb je sokolarska ptica prigodna i za sokolare početnike i za iskusne sokolare. S mužjacima, kao i sa ženkama se lovi pernata divljač s tim da ženke, koje su veće, love i zeca (Slika 11) te eventualno kunića ako ga ima u lovištu.

Harisov jastreb pripada u skupinu širokokrilnih ptica koje se u lovu koriste toplim zračnim strujama te plijen hvataju iz zraka. Isto tako, vrlo često koriste i litice, osamljena stabla te rubove šuma odakle polaze u lov (ŠEGRT, 2006.).

Najčešći i najbolji način lova harisovim jastrebom je slijeđenjem s drveta na drvo dok teren ispod pretražuje pas koji pronalazi i podiže divljač.

Slika 11. Ženka harisovog jastreba nakon uspješnog lova na zeca, vlasništvo sokolara Harija Heraka. (Foto: Hari Herak)

2.3.3. Sokolarenje sa surim orlom (lat. *Aquila chrysaetos*)

Suri orao također spada u širokokrilne ptice te se u posljednje vrijeme povećava broj sokolara koji s njim pokušavaju loviti u Hrvatskoj. Njihova najčešća lovina je krupna divljač i to srneća divljač, zatim lisice (Slika 13) i u posljednje vrijeme čagalj (Slika 12) čiji je broj u Hrvatskoj izmakao kontroli (ŠEGRT, 2022). Od sitne divljači lovi se samo zec.

Lov s orlom iziskuje iskustvo zbog toga što je velik i moguće opasan po sokolara i okolinu te za lov s njima treba imati otvorene terene što je više moguće udaljenije od naselja s obzirom na to da ne mogu razlikovati velikog zeca od malog psa.

Slika 12. Sokolarenje na čagalja u Slavoniji, sokolar Hari Herak. (Foto: Hari Herak)

Slika 13. Sokolar Hari Herak na sokolarskom susretu u Beltincima u Sloveniji s tri uhvaćene lisice s tri različita sura orla u jedno prijepodne. (Foto: Hari Herak)

Lov na lisice pomoću surih orlova ukazuje na mogućnost redukcije predatora koji inače smanjuju brojnost populacije sitne divljači koja je nužan preduvjet za bavljenje sokolarstvom (ŠEGRT, 2022.).

2.3.4. Sokolarenje sa sivim sokolom (lat. *Falco peregrinus*)

Sivi sokol spada u dugokrilne ptice čiju skupinu čine vrste po kojima je sokolarenje i dobilo ime, a to su sokolovi. Kao i većina sokolova, ova ptica zahtjeva otvorena ravničarska područja jer se u protivnom lako izgube u području s puno prepreka (ŠEGRT, 2006.).

U Hrvatskoj manji broj sokolara lovi sa sivim sokolovima dok je najčešća lovina fazanska divljač (Slika 14), a vrhunac sokolarenja sa sivim sokolom je lov na trčke ili poljske jarebice koji nažalost u Hrvatskoj više nisu u brojnosti kao nekada.

Lov sa sivim sokolom bez psa ptičara je gotovo nemoguć s obzirom na terene i divljač koja mora biti označena dok se sokola podigne na pravu poziciju iznad sokolara (ŠEGRT, 2006.).

Slika 14. Sokolarenje na fazane sa sivim sokolom, sokolar Hari Herak. (Foto: Viktor Šegrt)

2.4. Sokolarska oprema

Sokolarska oprema dijeli se na opremu za sokolarsku pticu, opremu za sokolara i opremu za trening. Oprema mora biti prilagođena vrsti, snazi i veličini ptice te za uspješno sokolarenje mora biti sigurna i kvalitetna (ŠEGRT, 2006.).

2.4.1. Oprema za sokolarsku pticu

1) Vaga

Vaga spada pod najvažniji dio sokolarske opreme. Vaganjem saznajemo nalazi li se ptica na letnoj težini, u kakvom je zdravstvenom stanju i je li spremna za lov. Digitalne vage su preciznije od analognih te su posebno dobre kod vaganja malih sokolarskih ptica poput kobca ptičara. Idealna vaga precizno mjeri u gramima te dolazi sa stalkom na kojem ptica stoji za vrijeme vaganja (Slika 15).

Slika 15. Digitalna vaga. Izvor: <https://northwoodsfallconry.com/product/small-raptor-digital-scale/>

2) Vezice

Kožne vezice stavljaju se ptici oko noge, a služe za kontroliranje ptice koja je na rukavici, na stalku ili dok se pušta da poleti za lovinom. Dijelimo ih na tradicionalne vezice te prave i lažne Aylmere. Tradicionalne vezice (Slika 16) koriste se za bolesne i ranjene ptice grabljivice koje su u procesu rehabilitacije ili za ptice koje ne love. Naime, one su trajno pričvršćene ptici oko noge zbog čega se lako mogu zapetljati u gustom raslinju. Po završetku rehabilitacije, tradicionalne vezice se skidaju.

Slika 16. Tradicionalne vezice. Izvor: <https://northwoodsfallconry.com/product/modified-traditional-style-jesses-brown-or-black/>

Aylmeri su, za razliku od tradicionalnih vezica koje se sastoje iz jednog dijela, napravljeni iz dva kožna dijela. Jedan dio pričvrsti se ptici oko noge (Slika 17), a drugi se provuče kroz rupu prvog dijela (Slika 18). Napravljeni su tako da se prije leta ptice mogu izvući vezice koje bi inače lako zapele u granama, a dio oko noge ostaje na ptici i ne ometa ju u lovu i letu.

Slika 17. Prvi dio alymera ili lovnih vezica koji je trajno pričvršćen za nogu ptice. Izvor: <https://northwoodsfallconry.com/product/aylmeri-anklets-brown-or-black-non-removable/>

Slika 18. Kožna vezica koja se izvlači iz metalnoga kruga te ptica nesmetano leti i lovi. Izvor: <https://northwoodsfallconry.com/product/aylmeri-kangaroo-jesses/>

3) Vrtilice

Vrtilica je metalni dio kroz koji se provlače uzica i vezice dok je ptica na rukavici ili stalku (Slika 19). Vrtilice sprječavaju ispreplitanje vezica dok ptica silazi i vraća se na stalak.

Slika 19. Vrtilice. Izvor: <https://northwoodsfaconry.com/product/stainless-steel-triangle-swivels-2/>

4) Uzice

Uzica je najčešće komad užeta s čvorom na kraju (Slika 20), a služi za vezanje ptice koja je na rukavici ili stalku. Uzica ne smije biti preduga jer bi mogla uzrokovati ozbiljne ozljede ptice. Debljinu uzice potrebno je prilagoditi veličini i snazi ptice.

Slika 20. Uzice s čvorovima. Izvor: <https://northwoodsfaconry.com/product/braided-sash-cord-rose-knot-leashjesses-system/>

5) Zvonca

Zvonca za sokolarenje mogu biti nožna ili repna, a služe za lakše lociranje ptice koja je odletjela za lovinom ili za lakše pronalaženje u gustim krošnjama.

6) Kapice

Kapice služe za smirivanje ptice kod početnih treninga, prije početka lova ili tijekom lova dok druga ptica lovi, kao i za lakši transport (Slika 21).

Slika 21. Kapice za sokolarenje. Izvor: <https://northwoodsfallconry.com/product/imported-economy-dutch-hoods/>

7) Telemetrijski uređaj ili goniometar

Telemetrijski uređaj služi za lakši pronalazak izgubljenih ptica. Naime, ptice ponekad kilometrima progone svoju lovinu i tako se izgube iz vidika pa ih sokolar ne može pronaći. Ovaj uređaj se posebno preporučuje za sokolove i jastrebove koji su izrazito lovne ptice. Prijamnik (Slika 22) i antena nalaze se kod sokolara dok je odašiljač (Slika 23) pričvršćen za rep ili nogu ptice.

Slika 22. Prijamnik. Izvor: <https://northwoodsfallconry.com/product/marshall-radio-fm-uhf-500-digital-receiver/>

Slika 23. Odašiljač. Izvor: <https://northwoodsfallconry.com/product/marshall-micro-transmitter-tail-mount/>

8) Kutija za transport ptice

Za siguran transport ptice nužna je kutija koja mora biti čvrsta i s dovoljnim brojem otvora za zrak. Dimenzija kutije mora biti prilagođena veličini ptice i vrsti automobila. Ukoliko je ptica trenirana u kutiju se preporučuje staviti prečku, dok se kod netreniranih ptica treba izbjegavati zbog mogućnosti nastanka ozljeda.

2.4.2. Oprema za sokolara

1) Rukavica

Rukavica za sokolarenje (Slika 24) je potrebna za držanje i nošenje ptice te mora biti sigurna i udobna za samog sokolara kao i za pticu koja stoji na njoj. Za osiguravanje ptice potrebno je zavezati sokolarski čvor kroz metalni obruč na rukavici.

Slika 24. Sokolarska rukavica. Izvor:
<https://northwoodsfalconry.com/product/outlaw-brown-calfskin-full-cuff/>

2) Sokolarska torba

U sokolarskoj torbi se drži hrana i vabilo te se u nju sprema lovina. Torba treba biti izrađena od materijala koji se lako pere i dezinficira.

2.4.3. Oprema za trening

1) Vabilo

Vabilo se koristi za trening i uvođenje ptice u lov. Vabilo se može sastojati od perja umetnutog u kožu u obliku potkove ili od dva zavezana krila pernate divljači poput npr. fazana (Slika 25). Krila se spoje užetom te se na njih veže komad mesa. Vabilo od perja koristi se za ptice koje hvataju pernatu divljač. Ukoliko se sokolari sa pticom koja lovi zečeve ili kuniće, vabilo može biti načinjeno od njihova krzna. Za vrste poput jastreba, koje love i pernatu i dlakavu divljač, koriste se oba tipa vabila.

Osim za uvođenje u lov, vabilo se koristi i za podizanje kondicije ptice. Naime, ptice mogu hvatati vabilo u onim danima kada nemaju priliku za pravi lov čime se povećava njihova izdržljivost i mišićna masa.

Slika 25. Vabilo od krila fazana. Izvor: <https://northwoodsfallconry.com/product/pheasant-wing-lure-2/>

2) Stalak za trening

Stalak za trening olakšava ptici polet prema ponuđenoj rukavici. Visina stalka bi trebala biti oko 1,3 metra , a širina oko 20 centimetara te ga je s gornje strane potrebno prekriti umjetnom travom.

3) Dugačko uže

Osim za trening, koristi se i za vraćanje ptice na letnu težinu nakon mitarenja. Uže ne smije zarezati pticu ukoliko se upetlja te mora biti dovoljne čvrstoće da se ne prekine. Dužina užeta treba biti 20 do 30 metara. Kada ptica isprva uzastopno doleti na tu udaljenost, znamo da je spremna za lov i slobodan let (ŠEGRT, 2006.).

2.5. Načini lova u sokolarstvu

Zastarjela podjela sokolarskih ptica bazirala se na ptice niskog leta, ptice visokog leta i orlove, ovisno o načinu na koji se s pojedinom vrstom ptice lovilo. Tako se s jastrebom tradicionalno lovilo samo s ruke, no danas se s jastrebovima lovi i iz zraka. Naime, ukoliko jastreb kruži u zraku i čeka trenutak podizanja lovine, on treba loviti na taj način. Drugi primjer je lov sa sokolom koji prema starijoj podjeli spada pod ptice visokog leta što znači da bi trebao loviti isključivo iz zraka. Međutim, u Istočnim zemljama tradicionalan način lova sa sokolom je sa ruke. Nadalje, prema toj podjeli orlovi spadaju u zasebnu skupinu no oni su sposobni loviti i sa ruke i iz zraka. Upravo zato je danas uvažena podjela ptica grabljivica prema morfologiji krila, a ne prema tome leti li ptica visoko ili nisko. Dakle, svaka ptica razvija svoju specifičnu tehniku lova koju treba uvažavati (ŠEGRT, 2006.).

2.5.1. Lov s ruke

Kod ovog načina lova sokolar hoda po lovištu s pticom na ruci kojoj je skinuta uzica i vrtilica. Pticu je potrebno držati za njezine vezice da ne poleti do podizanja lovine. Idealno je da pritom pas ptičar pretražuje teren. Kada ptičar markira divljač, sokolar mu se polako približi te zajedno kreću u podizanje divljači (Slika 26). Kada je divljač podignuta, sokolar otvori prste između kojih je držao vezice i pušta pticu u lov. Ukoliko sokolar pomogne pri izbačanju ptice jačim podizanjem ruke, ona će dobiti dodatno ubrzanje pa će lov biti uspješniji.

Osim ptičara, mogu se koristiti i psi šunjkavci koji neće markirati divljač, već će ju podizati u krugu od dvadesetak metara (ŠEGRT, 2006.).

Slika 26. Lov s ruke sa jastrebom i psom ptičarom. Izvor (ŠEGRT, 2006.)

2.5.2. Lov iz zraka

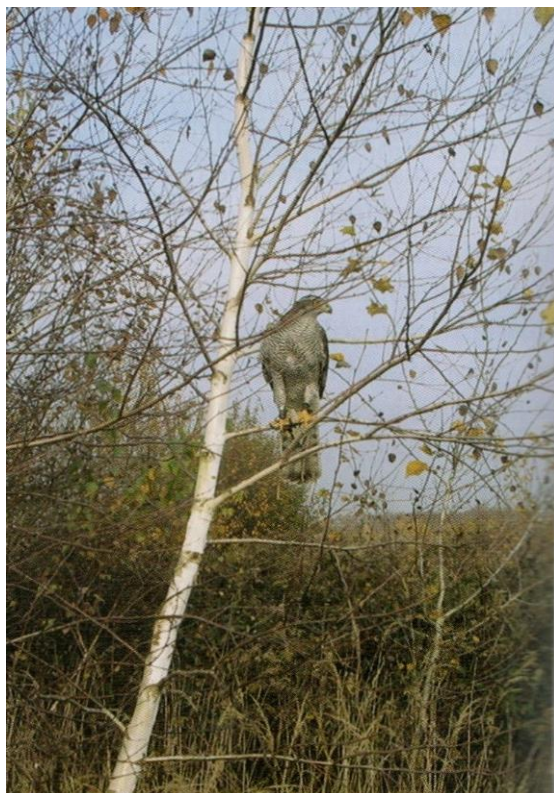
Sokolar pomoću psa ptičara pretražuje teren dok se ptica nalazi na rukavici. U trenutku kada pas markira divljač, sokolar pušta pticu u zrak. Kada ptica postigne dobru visinu počinje raditi male koncentrične krugove iznad psa i sokolara i čeka na podizanje divljači. Na sokolarev znak, pas podigne divljač, a ptica se krene obrušavati na nju. U ovom načinu lova koriste se samo ptičari zbog svoje sposobnosti da označe i čekaju s podizanjem divljači dok se ptica ne postavi u dobru poziciju za obrušavanje, kako je prikazano na Slici 27 (ŠEGRT, 2006.).

Slika 27. Ptica radi male koncentrične krugove iznad psa i sokolara dok čeka podizanje divljači. Izvor (ŠEGRT, 2006.)

2.5.3. Lov sa stabla (slijeđenje)

U ovom načinu lova ptica slijedi sokolara od stabla do stabla (Slika 28), a sokolar pomoću psa pretražuje teren i podiže divljač. Ovaj način lova pogodan je za šumske i šumarcima obrasle terene gdje ima mnogo divljači. Idealan je za lov na kuniće koji se lako mogu istjerati iz gustog raslinja. U lovu sa stabla često se koriste ptice iz skupine kratkokrilnih i širokokrilnih ptica (ŠEGRT, 2006.).

Slika 28.. Ženka jastreba kokošara čeka podizanje divljači koja se skriva u grmlju. Izvor (ŠEGRT, 2006.)

2.5.4. Lov iz automobila

Za lov iz automobila nužno je pticu naviknuti na vožnju bez transportne kutije. Kako bi lov bio uspješniji i sigurniji, dobro je imati vozača da bi se sokolar mogao fokusirati isključivo na lov. Sokolar u tom slučaju može sa pticom sjesti na stražnje sjedalo i otvoriti oba prozora da bi ptica mogla izletjeti na lovinu i s lijeve i s desne strane.

Ovim načinom lova najčešće se love svrake i vrane jer im je pješice teško prići na potrebnu udaljenost. Lov na vrane i svrake može biti od velike koristi u lovačkim društvima koja gospodare sitnom divljači jer te ptice prave velike štete na pomlatku sitne pernate i dlakave divljači (ŠEGRT, 2006.).

2.5.5. Lov pomoću afričkog tvora ili pitome vretice (lat. *Mustela putorius furo*)

Pomoću afričkog tvora love se kunići skriveni u rupama. Vretice ulaze u kunićje rupe, a sokolar sa pticom čeka da kunić istrči van. Vrlo je važno potpuno socijalizirati vreticu i pticu grabljivicu što se najbolje postiže ako vretica odrasta uz pticu. Idealna je bijela boja vretice (Slika 29) jer je lako uočljiva sokolaru i ptici. Također, bolje je loviti pomoću ženke afričkog tvora jer su mužjaci veći i sami su sposobni uloviti kunića kojeg se najedu i ostanu spavati u rupi. Ovaj način lova prakticira se sa jastrebovima, harisovim jastrebima i crvenorepim škanjcima (ŠEGRT, 2006.).

Slika 29. Pitoma vretica bijele boje lakše je uočljiva sokolaru i ptici.
Izvor: <https://www.inaturalist.org/observations/40087100>

U sokolarstvu je izuzetno važno poštovati određena pravila bez obzira na način lova. Ukoliko u lovu sudjeluje više sokolara, u lov se nikada ne pušta ptica dok se prethodna ptica ne vrati na rukavicu svog vlasnika. Teško je predvidjeti kako će ptice reagirati jedna na drugu pa su mogući sukobi i ozljeđivanja. Također je važno biti na oprezu s tuđim lovačkim psima ako nemaju iskustva s pticama grabljivicama (ŠEGRT, 2006.).

2.6. Primjena biološke zaštite pticama grabljivicama

Trenirane sokolarske ptice vrlo efikasno se mogu koristiti u svrhu biološke zaštite objekata, odlagališta otpada, usjeva, građevina, ribnjaka i sl. od nepoželjnih vrsta koje čine štetu na navedenim mjestima. Šteta koju određene vrste, najčešće ptice, čine može biti u vidu stvaranja velikih količina izmeta koji uništava objekte i predstavlja ugrozu za zdravlje čovjeka s obzirom da su ptice poput golubova, vrana i galebova rezervoari zoonoza. Osim toga, mnoge ptice čine štete na ribnjacima tako što jedu ili ozljeđuju ribu te na usjevima i plantažama kada je vrhunac zriobe. Ptice poput čvoraka prave štetu u vinogradima i voćnjacima jedući plodove, a jata divljih gusaka čine štetu na ozimim usjevima. Za rastjerivanje gusaka koriste se veći sokolovi poput sjevernog i stepskog, a za čvorke manje ptice poput sivog sokola (KUBAT, 2022.).

Suživot sa nepoželjnim ptičjim vrstama može biti otežan i zbog stvaranja buke u čemu su posebno dobre vrane čije glasanje često bude nepodnošljivo. Osim toga, vrane mogu postati agresivne u vrijeme gniježdenja i predstavljati opasnost za čovjeka koji se nađe u blizini. Glavni uzrok nakupljanja vrana u gradskim parkovima i drvoredima je hortikulturalno uređenje gradova koje odgovara vranama s obzirom da se često sadi visoko drveće odlično za izgradnju gnijezda. Važno je, dakle, shvatiti biologiju vrana i kontinuirano raditi na njihovom suzbijanju i unaprijed planirati uređenje parkova. S obzirom da gniježdenje vrana kreće već u veljači, nužno je da sokolar bude stalno prisutan na području gdje se vrane najviše zadržavaju kako ne bi niti došlo do prilike za gniježdenje. Sokolarske ptice potrebno je puštati rano ujutro i predvečer i to sve do prve polovice lipnja. Za ovu svrhu koriste se stepski sokol, sjeverni sokol, harisov jastreb, sova ušara i jastreb kokošar (KUBAT, 2022.).

Za uspješno provođenje biološke zaštite pticama grabljivicama potrebno je imati dugogodišnje sokolarsko iskustvo u klasičnom sokolarskom lovu zbog čega u Republici Hrvatskoj ovaj posao može raditi svega mali broj sokolara uz završene dodatne tečajeve (ŠEGRT, 2022.). Naime sokolar mora posjedovati znanje o biologiji vrste koju treba rastjerati te mora znati koja sokolarska ptica će biti najbolja za to u određenim uvjetima. Vrlo je važno da sokolarske ptice koje se koriste za ovu svrhu ne love štetne vrste nego ih rastjeruju za što je potrebna mentalna i fizička priprema sokolarske ptice. U razvijenim zemljama rade se i selekcije u uzgoju sokolarskih ptica koje su bolje za biološku zaštitu nego za praktičan sokolarski lov na divljač. Najbolji primjer za to je Velika Britanija u kojoj se nalazi najveći broj sokolara koji se bave biološkom zaštitom na raznim objektima i u zračnim lukama (ŠEGRT, 2021.).

U Hrvatskoj je bilo nekoliko pokušaja biološke zaštite koji nisu uspjeli upravo zbog nedostatka iskustva. Sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća pokušala se provoditi biološka zaštita Zračne luke Pleso (danas luka „Franjo Tuđman“), ali pokušaj nije bio do kraja uspješan jer zaposlenici nisu bili iskusni te su koristili posuđene sokolarske ptice. Danas na aerodromu u Zagrebu više nema ove vrlo važne službe koja bi mogla spriječiti nesreće nastale prilikom polijetanja ili slijetanja zrakoplova (ŠEGRT, 2022.).

Dobar primjer provođenja biološke zaštite u Hrvatskoj je sokolar Hari Herak koji je s istim krenuo 2009. godine u Poreču (ŠEGRT, 2022.) te danas ima 15 godina iskustva u tom području. Herak se specijalizirao u zaštiti objekata i aerodroma te svoje znanje godinama praktično primjenjuje sa svojim jastrebovima kokošarima, harisovim jastrebovima, sokolovima i sovama. Herak uspješno štiti hotele u Poreču od nasrtaja galebova koji se hrane po smetlištima te gostima otimaju hranu za stolom, raznose otpatke, prljaju terase, rive i bazene hotela izmetom. Osim toga, oni su prirodni rezervoari virusa influence i paramiksovirusa, a često se tijekom hranjenja otpadom zaraze i enteropatogenim bakterijama kao što su *E.coli*, *Salmonella spp.* i *Campylobacter spp.* te navedene uzročnike šire tijekom migracija (KUBAT, 2022.). Sova ušara idealna je za rastjerivanje galebova budući da je njihov prirodni predator (Slika 30). Osim za rastjerivanje neželjenih ptičjih vrsta, Herak sa svojim orlovima smanjuje broj lisica i čagljeva u lovištima gdje je to potrebno.

Slika 30. Hari Herak sa svojom sovom Veronikom tijekom provođenja biološke zaštite turističkih objekata u Poreču. Izvor (ŠEGRT, 2022.)

Biološka zaštita ekološki je prihvatljiva metoda suzbijanja štetnih vrsta. Klasične metode koje su se koristile uključivale su trovanje, odstrel i plašenje glasnim zvukovima. Otravni mamci štetni su za mnoge vrste životinja i stoga nisu prihvatljivi za ovu svrhu. Tjeranje bukom nije potpuno učinkovito jer se ptice mogu naviknuti na zvukove, a u naseljenim područjima stvara nelagodu. Odstrel je zabranjen u naseljenim mjestima i stoga je neizvediv (KUBAT, 2022.).

3. ZAKLJUČCI

1. Sokolarstvo je tradicionalni način lova na prirodnu divljač u prirodnom okruženju. Neprekinutu tradiciju sokolarstva potvrđuju brojni dokazi u periodu od 1994. do 2019.godine pomoću kojih je sokolarstvo postavljeno na UNESCO-vu listu Nematerijalne svjetske baštine čovječanstva.
2. Nakon raspada Jugoslavije, sokolarstvo je kao način lova uključeno u prvi doneseni hrvatski Zakon o lovu 1994. godine.
3. Za uspješno sokolarenje odabir ptice iznimno je važan te je potrebno pripaziti na nekoliko činjenica, a to su teren, vrsta divljači koja se na njemu nalazi te iskustvo sokolara.
4. Sokolarenje kao način lova je mnogo manje uspješan nego lov puškom i stoga su sokolari prvenstveno ljubitelji ptica grabljivica, krajolika pa i same lovine prema kojoj se treba odnositi lovno-etičkim načelima.
5. U Republici Hrvatskoj najčešće se sokolari sa jastrebom, harisovim jastrebom, surim orlom i sivim sokolom.
6. Jastreb je u najvećem broju zastupljen među sokolarima u Hrvatskoj te se njime lovi sitna pernata divljač i zečevi.
7. Harisov jastreb druga je najčešća vrsta sokolarske ptice za lov u Hrvatskoj i jedina je vrsta ptice grabljivice koja može loviti grupno.
8. Lov na lisice pomoću surih orlova ukazuje na mogućnost redukcije predatora koji inače smanjuju brojnost populacije sitne divljači koja je nužan preduvjet za bavljenje sokolarstvom. Osim toga, njima se love i čagljevi čiji je broj u Hrvatskoj izmakao kontroli.
9. Sivi sokol zahtjeva otvorena ravničarska područja jer se u protivnom lako izgubi u području s puno prepreka te je gotovo nemoguće loviti bez pomoći psa ptičara.
10. Sokolarska oprema dijeli se na opremu za sokolarsku pticu, opremu za sokolara i opremu za trening. Oprema mora biti prilagođena vrsti, snazi i veličini ptice te za uspješno sokolarenje mora biti sigurna i kvalitetna.
11. Na temelju morfologije krila sokolarske ptice dijele se u dugokrilne, kratkokrilne i širokokrilne ptice te svaka ptica razvija svoju specifičnu tehniku lova koju treba uvažavati.
12. Trenirane sokolarske ptice vrlo efikasno se mogu koristiti u svrhu biološke zaštite objekata, odlagališta otpada, usjeva, građevina, ribnjaka i sl. od nepoželjnih vrsta koje čine štetu na navedenim mjestima.
13. Za uspješno provođenje biološke zaštite pticama grabljivicama potrebno je imati dugogodišnje sokolarsko iskustvo u klasičnom sokolarskom lovu.

4. LITERATURA

1. CRANE, B. (2014): Sparrowhawks: A Falconer's Guide, The Crowood Press, Ujedinjeno Kraljevstvo, str 13.
2. GRGAT, I (2018): Bježi, bježi, galebe! Sova Veronika sad je glavna u gradu:
<https://www.24sata.hr/fun/bjezi-bjezi-galebe-sova-veronika-sad-je-glavna-u-gradu-586730> (1.10.2024.).
3. KUBAT, A. (2022): Biološka zaštita pticama grabljivicama u praksi. Završni rad, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, Hrvatska.
4. MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA RH (2021): Umijeće sokolarenja upisano na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva:
<https://min-kulture.gov.hr/vijesti-8/umijece-sokolarenja-upisano-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/21687> (20.9.2024.).
5. NARODNE NOVINE (2019): Pravilnik o sokolarstvu (Narodne novine, br. 47/19)
6. NARODNE NOVINE (1994): Zakon o lovu (Narodne novine, br. 10/94)
7. ŠAMUKIĆ, M. (2017): Povijest sokolarenja, zakonski status, najčešće korištene ptice i oprema u Republici Hrvatskoj. Završni rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet, Osijek, Hrvatska.
8. ŠEGRT, V. (2006): Osnove sokolarenja, Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“, Karlovac, str 9-11, 15-17, 28-39, 53-58, 59-85.
9. ŠEGRT, V (2020): Odabir sokolarske ptice:
https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/sume/sokolarski_ispit/2020/Odabir%20sokolarske%20ptice.pdf (30.9.2024.).
10. ŠEGRT, V (2021): Biološka zaštita objekata pomoću sokolarskih ptica:
<https://ribo-lov.com/2021/08/19/bioloska-zastita-objekata-pomocu-sokolarskih-ptica/> (1.10.2024.).
11. ŠEGRT, V. (2022): Četvrt stoljeća hrvatskog sokolarstva, str 5-64, 84-100, 119-120, 139, 164, 198-205, 211-218:
<https://www.facebook.com/groups/954649612103623/permalink/954660582102526/> (1.10.2024.).

5. SAŽETAK

Značaj ptica grabljivica u lovu i održivom gospodarenju

Danijela Temraz

Sokolarstvo je način lova s treniranim pticama grabljivicama kojeg su ljudi počeli koristiti u davnoj prošlosti. Nekada se ovaj način lova koristio prvenstveno za priskrbljivanje hrane, a danas je sokolarstvo vještina s vrlo visokom etikom, u potpunosti zakonski regulirana te priznata od UNESCO-a kao kulturna baština zahvaljujući brojnim dokazima o neprekinutoj tradiciji sokolarstva.

Ptice grabljivice dijele se prema morfologiji krila u širokokrilne, kratkokrilne i dugokrilne ptice, a prilikom odabira ptice nužno je poznavati teren i divljač koja se na njemu nalazi te je potrebno uzeti u obzir iskustvo sokolara.

Sokolarenje je vrlo zahtjevno i odgovorno te je potrebno imati važeću lovačku dozvolu i sokolarsku iskaznicu te poštovati određena pravila i držati se lovno-etičkih načela. Potrebno je imati kvalitetnu opremu za sokolarsku pticu, za sokolara i za trening.

Sokolari sa dugogodišnjim iskustvom i dodatnim usavršavanjem mogu primjenjivati biološku zaštitu pticama grabljivicama na raznim objektima, u poljoprivredi, na odlagalištima otpada, aerodromima i slično.

U ovom diplomskom radu prikazana je povijest hrvatskog sokolarstva, opisani su koraci važni za odabir sokolarske ptice, prikazane su najčešće vrste kojima se sokolari u Hrvatskoj, opisana je oprema nužna za sokolarenje kao i načini lova te su navedene mogućnosti primjene biološke zaštite pticama grabljivicama.

Ključne riječi: sokolarstvo, UNESCO, tradicija, grabljivice, biološka zaštita

6. SUMMARY

Importance of birds of prey in hunting and sustainable husbandry

Danijela Temraz

Falconry is a hunting method with trained birds of prey that people began to use in the distant past. In the past, this method of hunting was used primarily to provide food, and today falconry is a highly ethical skill, fully regulated by law and recognized by UNESCO as a cultural heritage thanks to numerous evidences of the unbroken tradition of falconry.

Birds of prey are divided according to the morphology of their wings into broadwings, shortwings and longwings and when choosing a bird it is necessary to know the terrain and the prey found on it and it is necessary to take into account the experience of the falconer.

Falconry is very demanding and responsible and it is necessary to have a valid hunting license and falconry card, and to respect certain rules and adhere to hunting-ethical principles. It is necessary to have quality equipment for the falconry bird, for the falconer and for training.

Falconers with many years of experience and additional training can apply biological protection with birds of prey at various facilities, in agriculture, at waste disposal sites, airports and the like.

In this final thesis, the history of Croatian falconry is presented, the important steps for choosing a falconry bird are described, the most common species used for falconry in Croatia are presented, the equipment necessary for falconry as well as hunting methods are described, and the possibilities of applying biological protection to birds of prey are listed.

Key words: falconry, UNESCO, tradition, birds of prey, biological protection

7. ŽIVOTOPIS

Rođena sam 15. 7. 1997. u Zagrebu. Pohađala sam Osnovnu školu Luka Sesvete, a potom XV. Gimnaziju (MIOC). Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu upisala sam 2017. godine te sam se za vrijeme studija iskušala u raznim područjima. Volontirala sam u ambulanti Zavoda za bolesti peradi s klinikom te u Specijalističkoj veterinarskoj ambulanti Dugi Dog. Pohađala sam nekoliko radionica iz područja dijagnostike bolesti ptica i gmazova te afričke svinjske kuge. Također sam radila i kao demonstrator na Zavodu za biologiju i patologiju riba i pčela gdje sam sudjelovala na projektu APPRRR „Praćenje invazivnih stršljena“. Na petoj godini sam osvojila CEEPUS stipendiju za ljetnu školu akvakulture u Sarajevu koja je trajala 7 dana.

Na petoj godini fakulteta sam se opredijelila za smjer higijena i tehnologija animalnih namirnica i veterinarsko javno zdravstvo te sam volontirala u mikološkom laboratoriju Zavoda za mikrobiologiju i zarazne bolesti s klinikom.

Na šestoj godini fakulteta sam upisala i pčelarsku školu Borongaj koju sam pohađala sedam mjeseci te sam položila ispit za pčelarku i nabavila svoje prve pčelinje zajednice kojima sam se maksimalno posvetila uz polaganje zadnjih ispita.

Stručnu praksu u trajanju od 30 dana sam odradila u Veterinarskoj stanici Grada Zagreba d.o.o. Vetti group.